

Gdańsk, 10 listopada 2023

dr hab. Natasza Kosakowska-Berezecka, prof. UG

Zakład Psychologii Międzykulturowej i Rodzaju

Instytut Psychologii

Wydział Nauk Społecznych

Uniwersytet Gdański

Recenzja pracy doktorskiej mgr Dawida Henryka Spychały pt. *Program Erasmus+ oraz pokrewne formy wymiany akademickiej jako składowe nowoczesnego kształcenia studentów w XXI wieku, ze szczególnym uwzględnieniem studentów kierunku fizjoterapia*, napisanej pod kierunkiem dr hab. Rity Hansdorfer-Korzon oraz dr Katarzyny Gierat-Haponiuk w Zakładzie Fizjoterapii, na Wydziale Nauk o Zdrowiu z Instytutem Medycyny Morskiej i Tropikalnej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska dotyka ważnego z punktu widzenia kształcenia studentów i studentek tematu rozwoju ich kompetencji międzykulturowych poprzez korzystanie z programów wymian międzynarodowych. Kompetencje miękkie, a w tym zdolność do efektywnego regulowania swojego zachowania w środowisku międzykulturowym służą promowaniu dialogu międzykulturowego oraz pogłębianiu wiedzy i akceptacji różnorodności w społeczeństwie. Są to podstawowe umiejętności wskazane przez Unię Europejską jako priorytetowe dla edukacji jako służące budowaniu społeczeństwa obywatelskiego. W związku z tym ważne jest, by powstawały prace naukowe badające tę tematykę.

Głównym celem pracy była diagnoza świadomości i poziomu wiedzy na temat prowadzenia programu Erasmus, analiza motywów oraz oczekiwanych korzyści wynikających z uczestnictwa

w programie oraz określenie poziomu natężenia korzystania z wymiany międzynarodowej. Autor skupił się w swojej pracy na studentach i studentkach fizjoterapii w trzech uczelniach – jednej polskiej i dwóch czeskich.

Zalety pracy:

Część teoretyczna:

- 1) Doceniam dobór tematyki i aplikacyjność celów badania, szczególnie w obliczu danych wskazujących na spadek zainteresowania wyjazdami zagranicznymi w ramach programu Erasmus+ wśród osób studiujących fizjoterapię. Jest to sygnał niepokojący, szczególnie, że wrażliwość kulturowa jest od absolwentów i absolwentek tego kierunku oczekiwana i trudno ją rozwijać bez utrzymywania międzynarodowych kontaktów zawodowych, które można nawiązywać m.in. przez udział w programie Erasmus+.
- 2) Najmocniejszą stroną pracy jest ta część dyskusji, w której Autor skupia się na istocie rozwoju komunikacji międzykulturowej i przytacza badania podkreślające wagę kontaktów międzykulturowych i udziału w wymianach zagranicznych i nawiązuje do literatury związanej z rozwojem wrażliwości międzykulturowej. Autor w tej części w sposób spójny łączy uzyskane przez siebie wyniki z klasycznymi i prominentnymi koncepcjami z obszaru edukacji międzykulturowej.
- 3) Na pochwałę zasługuje też próba rekrutacji większej liczby uczelni – zaproszenie do udziału w badaniu wysłano do 12 uczelni partnerskich GUMed prowadzących kierunek fizjoterapia, jednak jedynie dwie z nich (oprócz GUMedu) zdecydowały się wziąć udział w programie
- 4) Dodatkowo wnioski przedstawione w pracy są z pewnością wartościowe i przydatne dla osób zajmujących się programami wymiany zagranicznej zarówno na kierunkach takich jak fizjoterapia, i poza nią, jak również dla badaczy i badaczek zajmujących się kwestiami mobilności.

Kwestie do dyskusji/szerszego wyjaśnienia:

Część teoretyczna:

- 1) W tytule pracy Autor wspomina o programie Erasmus+ oraz pokrewnych formach wymiany akademickiej – nie jest jasne jakie pokrewne formy wymiany akademickiej są poddane analizie – ten wątek nie jest klarownie opisany zarówno na poziomie metod, jak i wyników i prezentowanych wniosków. Czy inne formy wymiany akademickiej cieszą się większym powodzeniem niż program Erasmus+? Odpowiedzi na to pytanie nie znajdują w pracy.
- 2) Autor w trzech miejscach opisuje cele swojego projektu badawczego i pracy doktorskiej – we wstępie, opisując cele badania w części empirycznej pracy, oraz w streszczeniu pracy. Muszę przyznać, że cele opisane we wstępie pracy były dla mnie zupełnie niejasne i mało konkretne – warto by Autor zadbał o klarowność opisu swoich celów badawczych i równocześnie podkreślił oryginalność i nowatorstwo swoich badań już we wstępie pracy. Jeżeli celem badania jest odpowiedź na pytanie dlaczego tak niewiele osób studiujących fizjoterapię w Unii Europejskiej nie korzysta z udziału w programie Erasmus+ to musi to wybrzmieć spójnie i jasno za każdym razem, gdy cel badania jest opisywany.
- 3) Część teoretyczna pracy momentami również nie została napisana w sposób spójny i jasny. Między wieloma wątkami prezentowanymi w pracy brakuje połączenia teoretycznego – poszczególne sekcje i paragrafy nie zawsze łączą się ze sobą koncepcyjnie. Dodatkowo wstęp teoretyczny pracy cechuje nadmiar informacji zupełnie nieistotnych z punktu widzenia przeprowadzonego badania. Brakuje natomiast rzetelnego przeglądu literatury dotyczącego korzyści płynących z kontaktów międzykulturowych. Nie jest do końca jasne, czemu Autor opisuje np. historię wprowadzenia procesu bolońskiego lub ogólnie historię mobilności edukacyjnej – wiele z tych elementów uważam za zbędne, tym bardziej, że

Autor nie odwołuje się do tych treści w części prezentującej wyniki oraz wnioski z pracy. Szkoda, że treści, które Autor ujął w części dyskusji nie zostały opisane w części teoretycznej (wrażliwość międzykulturowa, czynniki służące determinacji osób studiujących do korzystania z programu wymiany zagranicznej) – zdecydowanie pomogłoby to dodać spójności części teoretycznej, wynikom oraz wnioskom. Główną osią pracy są wątki związane z udziałem w wymianie zagranicznej i korzyściami oraz motywami korzystania z niej – oczekiwałabym zatem więcej przytoczonych badań z tej tematyki, nawet dotyczących innych kierunków studiów. Skoro Autor stawia pytanie czemu osoby studiujące nie korzystają z możliwości wymiany zagranicznej warto zatem dokonać rzetelnego przeglądu literatury i badań, które te kwestie podejmują. Poniżej przykłady prac, które mogłyby być inspirujące dla rozbudowania i ukonkretnienia części teoretycznej:

- Beine M. et al. (2014). Determinants of the international mobility of students. *Economics of Education Review*, 41, 40-54.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0272775714000338>

- Foo et al al (2016). Registration factors that limit international mobility of people holding physiotherapy qualifications: A systematic review. *Health Policy*, 665-673.

<https://doi.org/10.1016/j.healthpol.2016.04.008>.

- Lesjak, M. et al (2015). Erasmus Student Motivation: Why and Where to go? *Higher Education*, 70 845-865. <https://doi.org/10.1007/s10734-015-9871-0>

- 4) W wielu miejscach pracy niektóre wyniki lub koncepcje opisywane są w sposób niedokładny lub zbyt skrótowy – np. na stronie 35 Autor przytacza wyniki badania z 2022 roku, które zostały przeprowadzone w Gdańskim Uniwersytecie Medycznym wskazujące, że osoby studiujące mają trudność z pozyskaniem miejsca wyjazdu – jest to bardzo ważny

wniosek i warto by znalazł się w ogólnych wnioskach z pracy. Jednak nie wiemy, jak przeprowadzono to badanie, wyniki ilu osób i na jakich kierunkach poddano analizie.

- 5) Brakuje również podsumowania części teoretycznej i wypunktowania najbardziej istotnych wniosków wynikających z dokonanego przeglądu. Takie podsumowanie pozwoliłoby by na przedstawienie celów badawczych w szerszym kontekście teoretycznym i jednocześnie wskazało w sposób jasny i klarowny ma lukę w literaturze, którą prezentowana praca wypełnia.

Cześć empiryczna oraz wnioski płynące z pracy:

- 6) Przede wszystkim fakt, iż praca nie zawiera dokładnej treści pytań, które zostały zadane osobom badanym dostarcza sporo trudności w ocenie jakości przeprowadzonego badania. Trudno rzetelnie ocenić uzyskane wyniki, jeżeli w wielu miejscach osoba czytająca pracę musi domyślać się jakie pytanie było zadane.
- 7) Mało wiemy o samych badanych, o ich wieku, płci, posiadaniu dzieci/rodziny itd. – wiedza ta mogłaby z pewnością być przydatna w poszukiwaniu powodów, dla których osoby studiujące unikają wyjazdów – np. posiadanie dzieci mogłoby być takim czynnikiem.
- 8) Nie jest jasne, czemu w ramach dokonanych analiz Autor porównuje uczelnie polską i dwie czeskie względem siebie i poddaje ocenie istotność różnic między tymi uczelniami? To na pewno ciekawy pomysł, ponieważ wyraźnie osoby studiujące fizjoterapię w Gdańskim Uniwersytecie Medycznym raczej nie korzystają z programu Erasmus+ w takim stopniu jak pozostałe dwie uczelnie i porównanie osób korzystających z programu i nie korzystających z programu jest wartościowe. Jeżeli jednak taki był cel analizy to konieczne jest umieszczenie tej informacji przed prezentacją wyników badania i w przypadku braku różnic między dwoma czeskimi uczelniami zagregowanie tych wyników. Nie znajdujemy też interpretacji tych wyników w części prezentującej wnioski.

- 9) Dodatkowo zastanawia fakt, że Autor nie dokonał porównań wyników uzyskanych wśród osób studiujących fizjoterapię z innymi kierunkami – nie wiemy zatem, czy uzyskane wyniki są specyficzne dla tego kierunku, czy dotyczą po prostu ogólnie osób studiujących w danej uczelni – to duże ograniczenie badania, które powinno zostać przez Autora opisane (punkt 12 mojej recenzji również do tego nawiązuje).
- 10) Zalecałabym większą ostrożność w interpretacji wyników – na stronie 43 Autor wskazuje na to, że polscy studenci wyjeżdżają zdecydowanie o wiele częściej niż czescy studenci – jednak jeżeli uwzględnić kategorie, w których osoby badane wskazują na 3 lub 4 krotną częstotliwość wyjazdów to wtedy widoczna jest przewaga studentów z Czech.
- 11) Nawiązując do stawianego pytania badawczego czyli przyczyn dosyć małego nasilenia korzystania z programu Erasmus+ wśród osób studiujących fizjoterapię, Autor na podstawie uzyskanych przez siebie wyników, nie udziela w pracy jasnej odpowiedzi na to pytanie. Dodatkowo wnioski, które są prezentowane charakteryzuje momentami duża skrótowość – np. wniosek nr 4 z pracy (str. 95) brzmi: *istnieje konieczność wdrożenia zmian w systemie informowania o możliwościach Programu Erasmus+ wśród studentów kierunku fizjoterapia polskiej uczelni*. Nie jest natomiast jasne jakie zmiany miałyby być miejsce i na jakiej podstawie ten wniosek został wyciągnięty.
- 12) Dodatkowo w części, w której Autor prezentuje szczegółowe wnioski z przeprowadzonego przez siebie badania pojawia się wiele nowych treści, które nie znalazły się we wstępie teoretycznym – warto by to właśnie część teoretyczna stanowiła podbudowę służących do interpretacji i wzmocnienia uzyskanych wyników. Pomaga to umiejscowić uzyskane wnioski w szerszym, aktualnym i naukowym kontekście badawczym – tym samym dodaje im rzetelności i trafności.

- 13) We wnioskach brakuje mi również sekcji, w której Autor dokonałby krytycznej analizy dokonanego przez siebie badania i uwzględnił jego ograniczenia – m.in:
- wąski dobór próby, i jednocześnie próbę wyjaśnienia, czy dobór dwóch krajów – Polski i Czech, i systemów panujących w tamtejszych uczelniach mógł w jakiś sposób odbić się na uzyskanych wynikach?
 - dobór narzędzi składających się z zaledwie jednego pytania i nie korzystanie z metod istniejących w literaturze – np. badanie otwartości na kontakt międzykulturowy – w literaturze przedmiotu istnieją skale, które są dostępne i nieodpłatne, i w rzetelny sposób mierzą motywacje czy otwartość na mobilność – np. Skala Inteligencji Kulturowej Van Dyne, również zaadaptowana do warunków polskich przez Barzykowski i in. 2021. Gdyby Autor dokonał szerszego przeglądu literatury w zakresie edukacji międzykulturowej z pewnością natrafiłby na to narzędzie.
 - nie skorzystanie z możliwości przeprowadzenia bardziej jakościowego badania – np. wśród osób pracujących w Biurach Wymiany Zagranicznych w poszczególnych uczelniach – to kopalnia wiedzy i ważnych spostrzeżeń dotyczących skuteczności przyciągania osób studiujących do korzystania z programu Erasmus+ - z pewnością przeprowadzenie kilku wywiadów z takimi osobami wzbogaciłoby wnioski o większą wnikliwość i więcej danych służących znalezieniu odpowiedzi na zadane w pracy pytania badawcze.

W podsumowaniu recenzji pragnę stwierdzić, że doceniam wartość poznawczą przeprowadzonych badań i większość wniosków płynących z pracy i przygotowanego projektu badawczego. Autor wykazał się w dostatecznym stopniu poziomem wiedzy teoretycznej i umiejętnością samodzielnego prowadzenia badań empirycznych oraz analizy danych.

Przeprowadzone badania mają charakter oryginalny, a podjęty problem ma wartość dla wzmocnienia natężenia korzystania z wymiany zagranicznej wśród osób studiujących fizjoterapię

Liczne uwagi krytyczne przedstawione w recenzji stanowią bardzo ważne punkty do dyskusji, na którą bardzo liczę, podobnie jak na wyczerpujące wyjaśnienia kwestii podjętych przeze mnie w recenzji.

Przedłożona mi do recenzji dysertacja **Dawida Henryka Spychały pt. Program Erasmus+ oraz pokrewne formy wymiany akademickiej jako składowe nowoczesnego kształcenia studentów w XXI wieku, ze szczególnym uwzględnieniem studentów kierunku fizjoterapia** – spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim zgodnie z Ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z 2018 roku i wnioskuję o dopuszczenie Pana Magistra **Dawida Henryka Spychały** do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Gdańsk, 10 listopada 2023

Natasza Kosakowska-Berezecka